

28. Членова Н.Л. Иранские прототипы «скифских оленей» // КСИА. – 1984. – Вып. 178.
29. Vecatti G. Oreficerie antiche dalle minoiche alle barbariche. – Roma, 1955.
30. Deonna W. Etrees monstres a organs communs // Revue archeologique, 1930.

Грибова А.А. Типология пластин-аппликаций из курганов Днепровской лесостепи из коллекции Музея исторических драгоценностей Украины

В статье рассматриваются золотые и серебряные украшения костюма из раскопок скифских курганов на территории Днепровской Лесостепи. Набор аппликаций разделён на типы, в зависимости от изображений на пластинах. Проанализировав изображения, автор пришел к выводу, что в лесостепных курганах пластины аппликации менее разнообразны в сюжетном плане. Также их намного меньше по количеству, чем в скифских степных погребениях. На основе исследованного материала памятников Лесостепи, можно проследить изменения в стиле и манере передачи образов в скифском искусстве с VII–III вв. до н.э.

Ключевые слова: Днепровская Лесостепь, пластины-аппликации, курганы, захоронения.

Gribkova A.A. Typology of applications from wafer-barrows Dnepr steppe from the collection of the Museum of Historical Treasures of Ukraine

The article presents gold and silver plates – decoration of costume from excavations of Scythian burial mounds in the Dnepr forest-steppe. A set of applications is divided into types and, depending of image on the plates. Having analyzed the association of decoration, the author concluded, that applications from forest-steppe burial mounds are less diverse of images and numbers. Based on the studied materials of forest-steppe's monuments, it is possible to see changes in style and manner of transfer of images in Scythian art from the VII–III centuries B.C.

Key words: Dnepr forest-steppe, plate-baths, mounds, burial.

Подано до друку: 20.08.2012 р.

УДК 904.024(477-25)«17/18»

С.П. ТАРАНЕНКО,
Л.В. ЧМІЛЬ,
А.А. ЧЕКАНОВСЬКИЙ

Нові дослідження Київського Подолу

Стаття присвячена публікації кераміки, виявленої під час археологічних досліджень на Київському Подолі 2011 р. Керамічний матеріал, відкритий на двох розкопках, датується XIX ст. Подано детальний опис форм предметів (посуд і дрібна керамічна пластика), визначенно датування. Кераміка цього періоду вкрай мало потрапляла до поля зору етнографів і не представлена в музейних колекціях. Нові знахідки дозволяють заповнити пробіл у вивченні української кераміки перш. пол. XIX ст.

Ключові слова: Київ, Поділ, кераміка, дрібна керамічна пластика, фаянс, посуд з кам'яної маси, підполив'яний розпис, тарілки, миски, горщики, покрішки, керамічні люльки, свистунець.

У 2011 р. на території Київського Подолу проводилися дослідження на вул. Сагайдачного, 1 та на вул. Щекавицькій, 53 (розкопки С.П. Тараненка). В обох розкопках виявлено культурний шар та об'єкти другої половини XVIII –

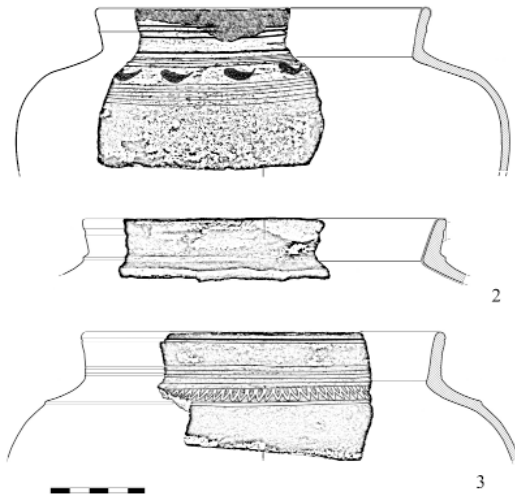
початку XX ст. Цей період археологічно майже не досліджений. Насамперед це стосується кераміки: вже досить добре відома кераміка XVII–XVIII ст., етнографами вивчено кераміку кінця XIX–XX ст., а ось кераміка початку-середини XIX ст. досі залишається практично недослідженою. З цього періоду маємо лише нечисленні музейні експонати. Тому кожен новий вивчений об'єкт цього часу є важливим, оскільки дозволяє поступово заповнювати лакуну між археологічною й етнографічною керамікою.

Загалом на розкопі на вул. Сагайдачного досліджено об'єкт і культурний шар, а на розкопі на вул. Щекавицькій – 6 споруд і культурний шар указанного періоду. Датування проводилося за стратиграфією та виробами з кам'яної маси, фаянсу та фарфору. Посуд із кам'яної маси представлений верхньою частиною пляшки. Такі пляшки виготовлялись в містах на Рейні та у м. Рига в XVIII–XIX ст. і є досить поширеними в шарах цього часу міст Білорусі та Росії [1]. Помадні фаянсові банки – також досить часта знахідка в міських шарах другої половини XVIII–XIX ст. Їх виробництво зафіксовано в Москві у другій половині XVIII ст. [2]. Інші фаянсові та фарфорові вироби, які вдалося визначити, датуються серединою XIX – початком XX ст. Отже, загальне широке датування об'єктів – кінець XVIII – початок XX ст. Більш детально розділити їх за періодами поки що не можна.

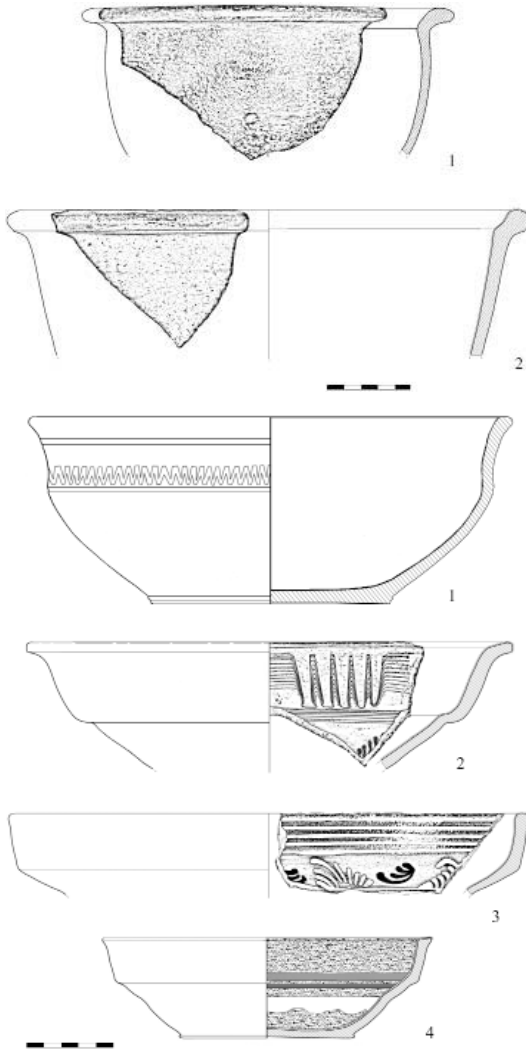
Асортимент керамічних виробів загалом стандартний – горщики, покришки, глеки, макітри, миски, тарілки. Інші вироби – поодинокі (фрагменти кахлів, світильників, кадильних тощо). Виділяється досить яскрава група художнього посуду з підполив'яними розписами. Переважна більшість посуду виконана із залістистої глини, що характерно для київської кераміки, починаючи з другої

половини XVIII ст. Значна частина полив'яного та димленого посуду.

Горщики становлять найчисельніший різновид. Деякі з них мають крайкування, що нанесене дуже вузькою смугою. Частина горщиків покрита зсередини поливою, більшість – жов-

тою та коричневою, інші – різними відтінками зеленої. Зовні посудини дуже закопчені, деякі мають шар нагару, що не дозволяє визначити повністю їхню орнаментацию. У деяких горщиків у місці з'єднання вінець з плічками є невеликий валик або виступ – невідома риса в XVIII ст. (рис. 1.2). Ті посудини, у яких орнамент добре видно, крім ритованих ліній прикрашені ще й опискою. Орнамент складається переважно з кількох смуг, іноді доповнених комами (рис. 1.1). У одного горщика по вінчику зрідка нанесено великі плями описки, що є нестандартним декоруванням. Кілька горщиків димлених, прикрашених ритованими лініями. У деяких на плічках нанесено відбиток орнаментального валика (рис. 1.3).

Горщики мають прямі високі трохи відхилені вінця, що різко відділяються від тулуба посудини – зсередини на шийці є ребро. Плічка дуже опуклі, деякі з них оформлені у вигляді площини – лавки, що іноді має чітко виражене ребро по нижньому краю. Ця риса з'являється в другій половині XVIII ст. Денця горщиків мають добре виражені утори.

Покришки мають стандартну для XVII–XVIII ст. форму, але вінця у більшості не мають виїмки посередині.

Макітри представлені екземплярами різної форми і розміру. Частина з

них димлені, декоровані вертикальним і горизонтальним лошінням, але більшість зсередини вкрито поливою (що було нехарактерним для попереднього часу), деякі зовні прикрашено опискою. Привертає увагу різноманітність форм макітер. Одні з них мають опуклі стінки та відігнуті широкі вінця (рис. 2.1). Така форма характерна для другої половини XVIII ст. і продовжує побутувати пізніше. Інші посудини мають вертикальні прямі стінки та широкі відігнуті вінця з потовщеним краєм, схожі на вінця полумисків. Також є вінця плавно відігнуті, складні з перегином посередині, з виїмкою під покришку (рис. 2.2). Такі вінця не зустрічаються у макітер XVIII ст. і раніших.

За формою відкриті форми посуду можна розділити на тарілки та миски. До тарілок віднесено посудини з широкими берегами, відносно мілкі. Більшість з них мають високі (2,5–3,6 см) трохи розхилені вінця, пологі стінки дзеркала. Верхній край вінець або заокруглений, або обточений горизонтально з незначним зміщенням формувальної маси назовні (рис. 3.3, 4). Дві тарілки мають неширокі злегка ввігнуті береги із заокругленими вінцями. Перша форма тарілки характерна для кінця XVIII ст., але верх вінець в цей час завжди заокруглений. Поява інших способів оформлення краю вінець, як і нових форм тарілки, відбувається, ймовірно, вже пізніше, в XIX ст. Є димлені екземпляри з ритованими лініями на берегах, але більшість мають підполив'яний розпис.

До мисок віднесено глибокі посудини майже півсферичні або конічні. Виділяться кілька різновидів їх форми: з ледь вираженими берегами (лавкою) і високими вінцями (4,5–5 см). Верхній край вінець оформлено у вигляді потовщення, горизонтальної площини, або відігнуто назовні (рис. 3.2). Півсферичної форми з плавно відігнутими назовні вінцями (рис. 3.1). Ці форми мисок нехарактерні для XVIII ст. і поширюються вже, очевидно, пізніше. Кілька мисок мають форму, звичайну для XVII–XVIII ст. – з колінчастим злом тулуба та різко відігнутим вінчиком. Але фрагмент вінець димленої великої миски такої форми має суцільне лошіння зовні та всередині. Таке лошіння зазвичай не застосовувалося українськими гончарями. Воно характерне для московського керамічного виробництва XVII–XVIII ст., що дозволяє ставити питання про привізне походження цієї миски. Дві полив'яні миски великого діаметру (лохані або яндоли) півсферичної чи конічної форми з відігнутими вінцями. Посудини таких розмірів і форми набувають поширення з другої половини XVIII ст. Велику частину становлять димлені миски. Прикрашені вони ритованими орнаментами, відбитком зубчатого коліщатка, лошінням (рис. 3.1). Інша частина – полив'яні, більшість з них має підполив'яні розписи.

Кераміка з підполив'яними розписами представлена переважно тарілками й мисками, одиничні фрагменти належать посудинам закритого типу

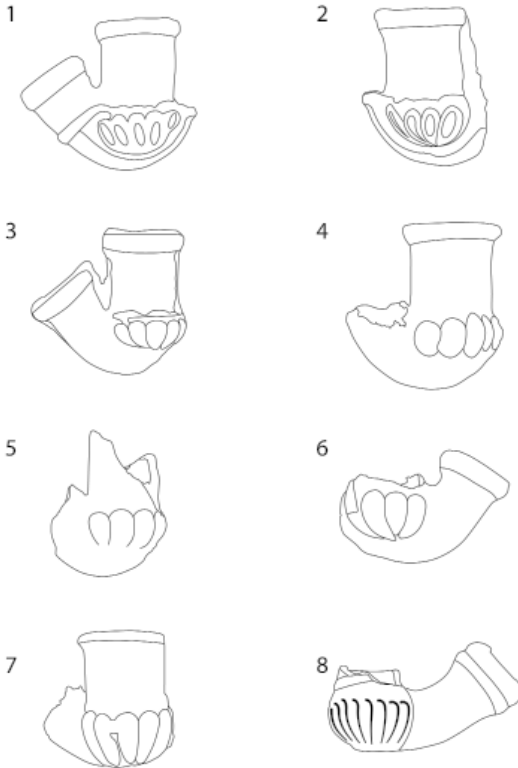
(глекам?). Більшість виконана із малозалізистої та залізистої глини рожевого і червоного кольору з домішкою піску. Основна маса цього посуду вкрита червоним ангобом (червінкою), лише деякі фрагменти облиті побілкою. Орнаментация – розпис ріжком і фляндрівка. Кольори розпису – білий, коричневий, зелений, рідше жовтий. Зверху вироби вкриті безбарвною, в одиничних випадках зеленою поливою. Фляндрівка виконана шляхом розтягування вістрям ангобів, нанесених смугами чи плямами на обливку. Розтягували ангоби або в радіальному напрямку, або спіральними рухами. Ще один спосіб розтягування сирію маси – потьоки крапель ангобу з верхнього краю вінець до дзеркала посудини. Такі стовпчики розміщувалися групами по 4–5 штук, іноді чергувалися групи різного кольору (рис. 3.2). До фляндрівки можна віднести і розпис ріжком по сирій обливці, але не розтягнутий дряпушкою.

Розписи, виконані лише ріжкуванням, поділяються на дві виразні групи. Орнаменти першої з них утворені нанесенням коротких мазків ангобу різної довжини, що утворюють трикутні фігури (гребінці) або стилізовані рослинні мотиви (рис. 3.3). До другої групи відносяться дві тарілки, облиті червінкою. У них білим ангобом зафарбовано площину, що утворилася між лінією та хвилею. Доповнено її широкими смугами чорної та зеленої фарби (рис. 3.4).

Фляндрівка та безконтурне ріжкування (гребінці) з'являються та поширюються в другій половині XVIII ст., продовжуючи побутувати й пізніше. Разом із тим, для цього періоду нехарактерні стовпчики, покриття розписаних виробів зеленою поливою та декорування зафарбованими площинами. Ці риси з'являються, вірогідно, пізніше – в XIX ст.

Під час розкопок на вул. Сагайдачного та Щекавицькій серед знахідок виявлено предмети дрібної керамічної пластики (іграшка-свистунець і люльки). Колекція люльок зібрана на розкопі на вул. Щекавицькій. За типами: а) 2 люльки – з «гличкоподібною» формою чашечки для тютюну; б) 10 люльок – з «бутоноподібною» формою чашечки. У останнього типу люльок нижня частина чашечки композиційно відокремлена від верхньої. Крім того, нижня частина чашечки для тютюну формується у вигляді об'ємних секторів-пелюсток. Верхня частина – циліндрична з невеликим вінчиком. Дві бутоноподібні люльки є місцевим наслідуванням люльок стилю «тахта-чубук». Сім бутоноподібних люльок вкриті поливою, три з них мають гребінь знизу чашечки.

До трьох згаданих люльок із гребенем посередині нижньої частини чашечки належить ціла світлоглиняна бутоноподібна люлька, вкрита жовто-помаранчевою поливою. Розміри люльки 5,5×2,8×4,8 см. Нижня частина чашечки товстіша за верхню, оздоблена пелюсткоподібним рельєфним орнаментом (є відбитком форми, за допомогою якої виготовлена люлька). Зі споду на

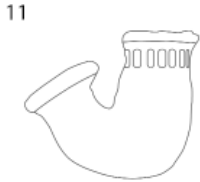

нижню частину заходить клиноподібний наліп, теж утворений формою-штампом, за допомогою якого виготовлена люлька. Він має виступ на протилежній відростку частині чашечки. Верхня частина чашечки циліндрична, з гладкою поверхнею. Вінчик утворений невеликим валикоподібним потовщенням. Його зовнішній діаметр рівний ширині нижньої частини чашечки. Довжина відростка 2 см. Відросток відходить під гострим кутом до вертикальної осі чашечки. Край оздоблений валиком близько 5×2 мм в перерізі. Люлька характерна для XVIII ст. (Рис. 4.1). Ще одна фрагментована люлька за формою й оздобленням належить до того ж різ-

новиду, що і попередня. Збереглася чашечка без відростка $4,3 \times 5,3 \times 3,1$ см. Нижня частина чашечки діаметром трохи менша за зовнішній діаметр вінець, але ширша за циліндричний «стакан» верхньої частини чашечки люльки. Нижня частина чашечки оздоблена пелюсткоподібним рельєфним орнаментом. Зі споду на нижній частині теж є наліп, який утворює виступ на протилежній відростку частині чашечки. Верхня частина чашечки циліндрична, з гладкою поверхнею. Вінчик утворений невеликим валикоподібним потовщенням. Його зовнішній діаметр більший за ширину нижньої частини чашечки. Форми, за допомогою яких виготовлена люлька, за проробкою рельєфу були низької якості, можливо, виготовлені відбитком з іншої люльки. Побутування таких люльок характерне з середини XVIII ст. й у пізніший час. (Рис. 4.2). До бутоніподібних люльок належить і світлоглиняна ціла люлька, вкрита жовто-коричневою поливою. Розміри $4,9 \times 4,5 \times 2,6$ см. Нижня частина чашечки оздоблена дев'ятьма пелюсткоподібни-

ми випуклостями. Її ширина така ж, як і ширина вінець. Край відростка та верхній край чашечки оздоблені зовнішнім потовщенням. Відросток відходить від чашечки не збоку, а знизу. Люлька виготовлена недбало, помітно зсув половинок форми і грубий шов (рис. 4.3). Світлоглиняна бутоноподібна фрагментована люлька (рис. 4.4) вкрита світлою зелено-жовтою поливою. Нижня розширена частина сформована сімома долькоподібними слаблорозчленованими через низьку якість форми потовщеннями-секторами. Відросток знизу заходить на чашечку. Шов на з'єднанні двох половинок виробу зі споду відносно товстий (до 3 мм), можливо є спробою імітувати гребінь. Висота люльки 5,6 см. Верхня частина чашечки циліндрична. Вінець чашечки потовщені. В горизонтальному перерізі чашечка має неправильну колоподібну форму. Зовнішній діаметр вінця 3–3,5 см. Він трохи ширший за нижню частину чашечки. Довжина люльки, яка збереглася – 5,3 см. Відросток відходить під гострим кутом до вертикальної осі чашечки, не зберігся. Люлька датується XVIII ст. Фрагментована світлоглиняна бутоноподібна люлька (рис. 4.5) вкрита світлою зелено-жовтою поливою. Нижня розширена її частина сформована сімома долькоподібними потовщеннями-секторами. Відросток знизу заходить на чашечку. Верх чашечки і відросток відсутні. Відросток відходить під гострим кутом до вертикальної осі чашечки. Форма, за допомогою якої виготовлена люлька, неякісна, з нечітким рельєфом і слабким деталюванням. Подібна до люльки рис. 4.3, яка збереглася цілою (відрізняється за числом секторів на нижній частині чашечки), і до люльок на рис. 4.4 та 4.6. Форма й оздоблення люльок характерні для виробів, що побутували починаючи з першої половини XVIII ст. У наступній фрагментованій бутоноподібній світлоглиняній люльці (рис. 4.6.) відсутня верхня частина чашечки, виріб вкрито жовто-зеленою поливою. Нижня частина чашечки виготовлена у вигляді семипелюсткового «бутона». Наліп відростка заходить знизу на чашечку. Розміри фрагмента 5,5×2,5(чашечка)×2.7 см. Край відростка оздоблено порівняно товстим зовнішнім потовщенням. Виліплена недбало. Ще одна бутоноподібна люлька, подібна до описаних перед цим – світлоглиняна бутоноподібна фрагментована (відбито відросток) люлька, вкрита брунатою поливою. Нижня частина чашечки-бутона сформована у вигляді 9 об'ємних виступів-пелюсток. Вище йде циліндрична трохи вужча частина чашечки. На вінцях вона оздоблена зовнішнім потовщенням. Діаметр вінця не перевищує діаметр широкої частини чашечки. Виготовлена люлька також недбало. Побутування таких люльок можна віднести до другої половини XVIII – першої половини XIX ст.

Сіроглиняну фрагментовану люльку теж можна віднести до бутоноподібних, але іншого різновиду (рис. 4.8). Її довжина приблизно 6,2 см, ширина нижньої частини чашечки для тютюну 3 см. Поверхня підлющена. Верхня циліндрична

частина відсутня (відбита). Поверхня нижньої потовщеної округлої частини з боків розділена на тонкі «пелюстки» канелюрами. Зі споду чашечка має гладку поверхню. Відросток довжиною 3,5 см. Його край оздоблено валикоподібним розширенням, яке посередині розділено навпіл канелюрним заглибленням. Розміри люльки дозволяють датувати її часом не раніше XVIII ст.

Обидві люльки типу «тахта-чубук» – фрагментовані, відсутні верхні частини чашечки. Одна з них – сіроглиняна люлька, вкрита брунатним ангобом, підлощена. Розміри фрагмента 6,2×2×3,6 см. Чашечка в

нижній частині широка, пласка, з 8 бічними гранями. Стик відростка з чашечкою оздоблено лінією зубчиків, нанесених штампом-коліщатком. Край відростка потовщений. Потовщення підкреслено канелюром і рельєфним поясом від штампу форми для виготовлення люльки. Тип люльки поширений наприкінці XVIII–XIX ст. і є наслідуванням причорноморських зразків (Рис. 5.9). Друга люлька (рис. 5.10) – рожево глиняна, вкрита ангобом світло вишневого кольору, залощена. Форма-штамп, за допомогою якого виготовлена ця люлька, більш якісний, порівняно з люлькою з рис. 5.9. Розмір фрагмента 6×2,5×3,5 см. Тип люльок «тахта-чубук» був поширений наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст. і є також наслідуванням причорноморських зразків. Можливо обидві знайдені на Київському Подолі люльки виготовлені на півдні України, або ж на Нижньому Подніпров'ї. Зазвичай наслідування люльок «тахта-чубук» з більш північних міст або з Росії виготовлені грубіше та не мають покриття ангобом.

На розкопі на вул. Щекавицькій також було знайдено 2 горщикоподібні люльки (рис. 5.11–5.12). Одна з них ціла, її загальні розміри 6,5×5,5×3,5 см.

Вона світлоглиняна. Вкрита світлою зелено-жовтою поливою. Форма чашечки для тютюну горщикоподібна – нижня та верхня частини чашечки нерозчленовані композиційно. Нижня округла частина чашечки за діаметром більша за вінця. У верхній частині чашечка звужується і має трохи відігнуті назовні вінця. Відросток для чубука оздоблено валикоподібним потовщенням. Люлька виготовлена за допомогою двостулкової форми. Розміри і використання поливи в оздобленні дозволяють датувати люльку часом починаючи з середини XVIII ст. Друга подібна світлоглиняна фрагментована люлька теж оздоблена світлою зелено-жовтою поливою. Розміри фрагментованого корпусу близькі до 5×3,5×2,3 см. Форма чашечки для тютюну горщикоподібна. Довжина відростка близько 2–3 см. Край відростка оздоблено сплющеним потовщенням. З боку отвору воно має листкоподібну форму. Отвір для чубука всередині також вкритий поливою. Форма люльки, особливо оздоблення відростка, характерні для XVIII ст.

На розкопі на вул. Сагайдачного були виявлені люлька та частково фрагментований свистунець у вигляді пташки. Люлька – велика світлоглиняна, горщикоподібна (рис. 5.14). Її розміри – 6,3×5,7×3,7 см. Нижня частина чашечки ширша за вінця. У верхній частині чашечка звужується і завершується трохи відігнутим назовні вінцем. Люлька вкрита коричневою поливою. Тісто світле, трохи рожеве. Розміри люльки й оздоблення брунатною поливою дозволяють датувати її другою половиною XVIII – першою половиною XIX ст. Загальні розміри свистунця – 8,5×8×4 см. Виріб світлоглиняний. Зовнішня поверхня іграшки вкрита світлим жовтуватим ангобом, поверх якого плями світло-зеленої та коричнево-червоної поливи. Прорізними по глині поверх ангобу лініями зображено крила птаха й очі. Пір'я стилізовано зображено з кожного боку «всередині» крил двома рядами дрібних вдавлень. Такими ж вдавленнями на голові зверху позначено «гребінець». Досить великі розміри іграшки, зображення крил і гребінця прокресленими лініями та вдавленнями, використання поливи двох кольорів – все це вказує на манеру оздоблення свистунців починаючи з другої половини XVIII ст. і до XIX ст. Аналогії є в матеріалах розкопок садиби Григоровича-Барського кінця XVIII ст. також на Подолі в Києві (Контрактова площа, біля церкви Пирогощі) [3].

Отже, деякі форми та орнаменти посуду й усі знахідки предметів дрібної керамічної пластики є характерними для другої половини XVIII ст. Більшість з них на початку XIX ст. набуває нових рис, що непритаманні попереднім періодам. Деякі форми посуду й орнаменти знаходять паралелі серед кераміки етнографічно відомих гончарних осередків. Так, фляндровані червоні миски виготовлялись в цей час у Опішні на Полтавщині, а також у Василькові, Дибинцях й інших осередках Київщини та Черкащини [4]. Вірогідно, такі миски були

надзвичайно популярні в XIX ст., оскільки зображені в інтер'єрі всіх селянських хат на малюнках Д.П. Де ля Фліза [5]. Вироби, облиті побілкою та декоровані гребінцями, відомі у гончарстві XIX ст. Черкащини та південної Київщини, зокрема, Обухова [6]. Цей осередок постачав миски у великих кількостях до Києва з кінця XVIII ст. – що відомо з документації київського гончарного цеху [7]. Схожими до етнографічно зафіксованих є й інші форми посуду, хоча визначити конкретні місця їх виробництва на сьогодні проблематично з огляду на погану дослідженість кераміки XIX ст. як етнографічною, так і археологічною науками.

Джерела та література

1. *Здановіч Н.І., Трусау А.А.* Беларуская паліваная кераміка XI–XVIII стст. – Мінск, 1993. – С. 64–64; *Левко О.Н.* Средневековое гончарство Северо-Восточной Белоруссии – Минск, 1992. – С. 59–60.
2. *Здановіч Н.І., Трусау А.А.* Вказана праця. – С. 65–66; *Левко О.Н.* Вказана праця. – С. 56–57.
3. Археологія доби українського козацтва XVI–XVIII ст. – К., 1997. – С. 77–81, 103–106.
4. Історія декоративного мистецтва України. – К., 2009. – Т. 3. – Рис. 13–14; *Іваиків Г.* Декор української народної кераміки XVI – першої половини XX століть. – Львів, 2007. – С. 101–109; *Пошивайло С.* Фляндрівка – художній скарб українського гончарства // Українське гончарство. – Опішне, 1999. – Кн. 4. – С.168–185.
5. *Де ля Фліз Д.П.* Альбоми. – К., 1996. – Т. 1. – С. 36, 243; К., 1999. – Т. 2. – С. 420, 636.
6. Історія декоративного мистецтва... – Рис. 11.
7. *Чмиль Л.* Гончарні осередки Києва і округи кінця XVI–XVIII ст. // Болховітінівський щорічник 2009. – К., 2010. – С. 301.

***Тараненко С.П., Чмиль Л.В., Чекановский А.А.* Новые исследования Киевского Подола**

Статья посвящена публикации керамики, обнаруженной во время археологических исследований на Киевском Подоле в 2011 г. Керамический материал, найденный на двух раскопах, датирован XIX в. Дано детальное описание форм предметов (посуда и мелкая керамическая пластика), определена их датировка. Керамика этого периода крайне редко попадала в поле зрения этнографов и не представлена в музейных коллекциях. Новые находки позволяют заполнить пробел в изучении украинской керамики начала XIX в.

Ключевые слова: Киев, Подол, керамика, мелкая керамическая пластика, фаянс, посуда из каменной массы, подполиненная роспись, тарелки, миски, горшки, крышки, керамические курительные трубки, свистулька.

***Taranenko S.P., Chmil L.V., Chekanovskiy A.A.* New archaeological research of Kyiv Podol**

The article concerns pottery which was discovered during archaeological investigations at Kyiv-Podil in 2011. Ceramic materials found at two excavations belong to the nineteenth century. Forms of the ceramic and the definition of dating are described in the article. Pottery of this period is very little investigated by the ethnographers and not represented in museum collections. New findings allow us to fill a gap in the study of Ukrainian of the first half 19th century.

Key words: Kyiv, Podol, ceramic plastics, faience, stoneware dishes, underglaze paintings, plates, bowls, pots, covers, ceramic pipes, ceramic whistle.

Подано до друку: 16.07.2012 р.